

Nagovor predsednika Državnega sveta mag. Blaža Kavčiča na posvetu z naslovom "Slabo upravljanje je vzrok za globino krize"

(Državni svet, 12. junij 2012)

Spoštovane udeleženke in udeleženci današnjega posveta, dr. Matija Kovačič iz Gibanja za družbeno prenovu Sinteza, ugledni uvodničarji, spoštovani državni svetniki, poslanci in vsa zainteresirana javnost, po desetletjih hitre gospodarske rasti se je svet znašel v veliki krizi. Gre za razvojni cikel, ki je v veliki meri tudi civilizacijski. Krize so ena bistvenih sistemskih sestavin kapitalizma. Kot je že pokazal čas, so v določeni meri pozitivne, saj so priložnost za prestrukturiranje, za nov zagon bolj produktivnega in konkurenčnega gospodarstva. Ključna so sredstva in znanja, s katerimi odgovarjamo na spremembe, ki jih kriza prinaša. Ko iščemo rešitve, je tako na globalni ravni kot tudi v Evropi in Republiki Sloveniji potrebno doseči več. Z enakim pristopom, ki nas je pripeljal do krize, te zagotovo ne bo mogoče rešiti, prav tako pa se bomo z enakim pristopom tudi v času po krizi kaj lahko ponovno znašli v enaki ali še hujši situaciji, kot jo doživljamo danes.

Če pustim ob strani globalne dileme, bi se v Sloveniji morali najprej jasno in glasno odločiti, ali želimo z vsemi ukrepi in reformami doseči, da se bo naše gospodarstvo vrnilo nazaj v t.i. »normalno« stanje pred krizo, ali pa želimo doseči strukturne spremembe gospodarstva in družbe? Na površini morda ta dilema ni tako jasno zaznavna. A če se poglobimo v vsebino za prihodnost Slovenije in kvaliteto življenja naših ljudi pomembnih zakonodajnih predlogov lahko ugotovimo, da niso opredeljeni temeljni pogoji za opredeljevanje do nekaterih ključnih razvojnih vprašanj. Opredelitev za »nazaj v normalno stanje leta 2007« bi pomenilo opredelitev za hipertrofiran finančni sektor, napihovanje nepremičninskega balona, vlaganje realnih vrednosti v virtualne finančne instrumente in vrednosti, povečevanje količinske rasti narodnega gospodarstva, v krepitev moči mafijsko strukturiranih in delujočih »elitnih« omrežij, ki so jim uspeli marsikateri poskusi "ugrabitve država" v korist peščice in na škodo velike večine državljanov.

Tako verjetno več ne bo šlo. Kaj pa opredelitev za naprej, za novo družbenogospodarsko paradigmo? Tu pa smo se začeli vrteti v krogu, ko pravzaprav ne vemo, kaj bi. Kriza nam je morda vendarle odprla oči, da potrebujemo novo družbeno paradigmo! Ta bi morala temeljiti na soglasju okrog temeljnih vrednot človeštva – svobodi in blagostanju, normativno ureditev pa bi morali razumeti kot sredstvo in ne kot cilj. Pretirane razlike v pogojih življenja na globalni in na nacionalni ravni namreč vodijo v nestabilno, celo eksplozivno stanje. Pretirana usmerjenost v trošenje materialnih dobrin vodi v uničevanje medčloveških odnosov in okolja. Temeljna težava pa je, da vrednostni sistem odločevalcev ni naravnani v smeri trajnostnega družbenega in socialnega razvoja zato njihove ekonomske kalkulacije ne upoštevajo polne cene izvajanja globaliziranih poslovnih procesov, to je stroška negativnih učinkov delovanja na socialne in na okoljske strukture. O vsem tem smo v Državnem svetu začeli poglobljeno razpravljati že leta 2008, ko so vse interesne skupine obravnavale in sprejele programski dokument o Vzrokih krize, o posameznih pomembnih temah iz tega sklopa pa tudi že v prejšnjih mandatih.

Predstava o prostem delovanju tržnega mehanizma in njegovem zadovoljivem uravnavanju gospodarstva je postala nevarna utvara, nesprejemljiva s stališča zdravega razuma, človekovih pravic in načel svetovnega etosa. A to ne preprečuje, da se ne bi tudi v Sloveniji pojavljali preroki popolne privatizacije, razprodaje in drastičnega zmanjšanja javnega sektorja in socialne države. Kako lahko pričakujemo od državljanov, da bodo z varčevalnimi ukrepi na področju plač, pokojnin in krčenju socialne varnosti na področju zdravstva in šolstva podprli stabilizacijo makroekonomskih parametrov, če pa je vse bolj razširjeno spoznanje o ogromnem nakopičenem finančnem premoženju v davčnih oazah. Ne gre samo za 13 tisoč milijard \$ sumljivega izvora. Gre za epicenter špekulativnega kapitala globalnih dimenzij ki usodno posega v gospodarske, politične, družbene, okoljske procese. Ki opredeljuje etično raven! Kako naj državljan Evropske unije sprejmejo logiko, da si akterji finančne krize izplačujejo za običajnega državljana nepredstavljlive vsote? V sedanjem institucionalnem okviru ni možno najti učinkovitih odgovorov za zadovoljiv obseg dodajanja vrednosti in dovolj veliko število delovnih mest v državah članicah EU. Popolna liberalizacija mednarodnih ekonomskih tokov skladno z zahtevami WTO, IMF, WB povzroča prehitro ukinjanje tradicionalnih delovnih mest v državah članicah EU, kar je družbeno nesprejemljivo, saj ustvarja družbo razočaranih podpirancev namesto družbe aktivnih in motiviranih državljanov.

Sam sem v osnovi pristaš internacionalizacije gospodarstva. A najprej moramo v Sloveniji jasno opredeliti kje in kako se bomo oprli na lastne sile. Imamo velike neizkoriščene potenciale delovnih mest in dodane vrednosti na področju gozdarstva in lesa, v povezavi z energetske varčno gradnjo in obnovo, imamo možnosti v večjem obsegu pridelave in predelave hrane. V povezavi z okrepljenimi blagovnimi znamkami. Imamo potencial geostrateškega položaja v povezavi z logističnimi storitvami. Imamo še vedno nekaj dragocenih gospodarskih subjektov, ki še uspešno vzdržujejo tehnološki in tržni stik na mednarodnem trgu. Potrebujemo razvoju prijaznejše okolje. Imamo ustvarjalnega slovenskega človeka, ki ga zatira Bruslju podložna in bolj papeška od papeža slovenska birokracija. Že ob nastajanju samostojne Slovenije sem bil močno vpet v ekipo, ki je realizirala že konec osemdesetih let zastavljen projekt kapitalske povezave Iskre Telekom in Siemens. Iskritel je nastal kot eno prvih podjetij »klasične« lastniške strukture in je lastniška funkcija slovenskega vlagatelja (Iskra Telekom holding) predstavljala neke vrste »kulturni šok«, zgražanje in podobno. A sedaj s presenečenjem ugotavljam, da preroki novega vala »zdravilnih« privatizacij po nesreči ali namenoma zamegljujejo razliko med viri sredstev in sredstvi v bilancah stanja slovenskih podjetij. Med aktivno in pasivno stranjo. Pavšalna trditev, da bo podjetje X v privatni lasti poslovalo bolje kot podjetje X v državni lasti, je nestrokovna in zavajajoča. Tak rezultat je mogoč, ni pa zagotovljen, niti zelo verjeten ne, sam po sebi. Sam sem bil udeležen v enem od takih možnih projektov. Struktura lastništva ne sme imeti vpliva na kakovost vodenja podjetja. Za aktivno stran bilance stanja, sredstva, poslovanje, poslovne in kadrovske odločitve je odgovorno poslovodstvo. In edino pooblaščen. In – bodimo iskreni – tu je leglo slovenskega problema! Na gospodarjenje v podjetju ima odločujoč vpliv strankarska politika – na kadrovske rešitve, na nabavne in investicijske odločitve. Nobenega razloga ni, da bi podjetje v delni ali polni lasti države ne imelo kakovostnega poslovodstva in kakovostne poslovne politike. Krka je primer podjetja s pomembnim državnim deležem, ki pa posluje zelo uspešno. In na drugi strani ni nobenega jamstva, da bo podjetje v privatni lasti poslovalo odlično. Primerov iz sporno privatiziranega pijačarstva in gradbeništva imamo žal veliko. In naprej – imamo veliko primerov slabega gospodarjenja s podjetji v državni lasti, a imamo tudi veliko primerov plenjenja davkoplačevalskega denarja preko povezav privatizirano podjetje – državni sektor. Predvsem je rešitev v transparentnosti poslovne politike, poslovanja in vseh postopkov. Seveda je pomembna tudi privatizacija in še posebej prisotnost novih in mednarodno konkurenčnih poslovnih subjektov na trgu. Jasno pa nam mora biti, da privatni kapital (logično) od vsake naložbe pričakuje nadpovprečni donos in premijo za poslovno tveganje. Temeljni problem vzpostavitve pozitivne poslovne klime v Sloveniji in nujno potrebnega dviga poslovne dinamike je dejstvo, da so vsi glavni posli v Sloveniji ujeti v interese »elitnih« skupin. Dokler posli kot je NLB, izgradnja energetskih objektov, izgradnja prometnih objektov, ne bodo sredstvo in način razvojnih mednarodnih zavezištev, toliko časa nimamo velikih možnosti za pozitiven preboj. Pogoj za to je prioriteten javnega interesa in ne interesov vplivnih skupi na slovenski strani, na tuji strani pa dolgoročen poslovni interes, dolgoročna cenena sredstva, sestavine odpiranja novih tržnih in tehnoloških možnosti za slovensko stran. Kriterij je preprost – ali poslovna povezava prinaša povečanje ali zmanjšanje obsega dodane vrednosti v Sloveniji.

Politika ima v krizah veliko odgovornost. O tem nas uči zgodovina zadnjih sto let. Večje število evropskih držav je v preteklosti v času velikih gospodarskih in socialnih kriz izbralo rešitve, ki so dajale absolutno prednost nekdanjim holističnim pojmovanjem (različne oblike korporativizma, nacizem, fašizem, komunizem). Njihove negativne izkušnje ostajajo pomemben kazalec, v kateri smeri izhodov iz krize ni iskati, in jih moramo dojemati kot spoznanja trajne vrednosti. Vzponi totalitarizmov so nenazadnje razložljivi tudi kot pojav krize sodobnega parlamentarizma. Znano je, da se je delovanje političnih institucij in držav tako pred prvo kot drugo svetovno vojno v odločilnih trenutkih upognilo zahtevam, želim in interesom špekulativnega transnacionalnega kapitala, ki je iz kriz vselej izšel kot zmagovalec, poražene pa so bile v resnici vse države in njihovi narodi. Tudi danes je na konkretnem primeru Grčije popolnoma jasno, da so interesi transnacionalnega špekulativnega finančnega kapitala botrovali nastanku krize in kar je posebej sprevrženo, ti ponovno kujejo dobičke v vseh fazah sprožanja krize in soočanja s krizo! Varčevalni in drugi ukrepi v primeru Grčije, ali katere druge od držav v težavah, v resnici ne morejo biti učinkoviti dokler je omogočeno delovanje špekulativnih finančnih instrumentov. Ne moremo si zatiskati oči pred dejstvom, da je delovanje političnih institucij ponovno pod prevladujočim vplivom transnacionalnega kapitala.

V tem duhu je Državni svet Republike Slovenije naslovil na Evropski parlament konkretno pobudo, da bi le-ta v sodelovanju z Evropsko komisijo, Evropsko centralno banko in drugimi institucijami oblikoval, sprejel in izvedel ukrepe na področju regulacije finančnih trgov z onemogočanjem delovanja nemoralnih finančnih instrumentov, sprejel ukrepe za zaščito delovnih mest v državah članicah EU in okrepil vlogo evra kot svetovne valute. Na nacionalni ravni pa je Državni svet pobudnik sodelovanja s civilno družbo, še zlasti na področjih, ki bi lahko prispevala k čimprejšnjemu izhodu iz krize, pri čemer naj omenim delovanje Sveta za inovativno družbo pod okriljem Državnega sveta Republike Slovenije. Kot posameznik, ki je večji del svojega profesionalnega življenja deloval na domačem in mednarodnem gospodarskem področju, en mandat kot poslanec v Državnem zboru in sedaj kot predsednik Državnega sveta, pa sem prišel do ugotovitve, da je Državni svet inovativna in koristna sestavina slovenskega političnega sistema, skladna z nujnim razvojem političnega sistema v ekonomični smeri nove družbeno-gospodarske paradigme, saj ima možnost presežati ozke politične interese in oblikovati stališča, ki so zastavljena manj strankarsko, so manj izključujoča, zajamejo širši spekter družbenih interesov in so usmerjena tudi bistveno dlje v prihodnost.

Spoštovani,

odgovorov na ekonomsko in finančno krizo v Evropi nikakor ne moremo iskati po bližnjicah in v smeri zmanjševanja demokratičnih standardov, krepitve "železne" roke ipd. V iskanju rešitve in poti iz krize bi posebej izpostavil vlogo drugih domov parlamentov, ki povečujejo kakovost in legitimnost odločitev parlamentov. V tem kontekstu je posebnega pomena sodelovanje drugih domov z organizirano civilno družbo, ki z mnenji, stališči in predlogi lahko prispeva k boljši zakonodaji in s tem boljšemu upravljanju z državo. Državni svet Republike Slovenije se v tem kontekstu kaže kot razumnejši del slovenske politike, kot instrument uravnoteževanja in zavor. Zato je dvodomni parlamentarni sistem tudi eden od načinov boljšega delovanja parlamentarnega ustroja, ki ima bodočnost, še posebej, če je drugi dom konstituiran po drugačnih principih od konstituiranja prvega doma, in če politične stranke v drugem domu nimajo prevlade. Na ta način drugi dom zadržuje t.i. »demokratično agresivnost« prvega, predvsem pa prispeva konkretne razmisleke in predloge v smeri bolj trajnostno naravnane državne politike in bolj življenjske zakonodaje.

Hvala.